

ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2

THE PROBLEM OF AN INTERNAL SUPERVISION IN WANGSAMMOR SCHOOL
NETWORK GROUP 4 UNDER THE UDONTHANI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ถาวร สารทอง

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยทำการศึกษาจากกลุ่มประชากร จำนวน 85 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และข้าราชการครู จำนวน 77 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนมีระดับการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศมีปัญหามากที่สุด ($\mu = 4.54$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผล ($\mu = 4.43$) ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ($\mu = 4.30$) และด้านการปฏิบัติงานนิเทศ ($\mu = 4.25$) ตามลำดับ

Abstract

The purpose of this study was to investigate the problem of an internal supervision in Wangsammor School Network Group 4 under the Udonthani Educational Service Area Office 2.

Samples of the study consisted of 8 administrators, and 77 teachers. The instrument used to collect data was 5-rating scale questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

Findings of the study were as follows:

The problem of an internal supervision in the Wangsammor School Network Group 4, as viewed by administrators and teachers were holistically at a high level ($\mu = 4.38$). In terms of separate aspects, found that planning ($\mu = 4.54$), evaluation ($\mu = 4.43$), present situation on problem and need ($\mu = 4.30$), and doing on supervision ($\mu = 4.25$) were found to be at a high level as well.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้ประเทศหรือสังคมต่างๆ สามารถติดต่อเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว จึงเกิดการแข่งขัน รวมทั้ง ต้องมีการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ จึงก่อให้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติทั่วโลกทั้งด้านครอบครัว ชุมชน ศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สุพรรณวิจิตร, 2541: 8)

การศึกษาไทยไม่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม และระบบคุณค่าที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการในการพัฒนาประเทศไม่สามารถปลูกฝังให้คนไทยมีความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ และเข้าใจ วัฒนธรรมการผลิต ซึ่งหมายถึง การมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ซอບคั่นคว่าทดลอง มีเหตุผลมีความอดทนและความเพียรโดยคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงมีนิสัยพึ่งพ เพื่อ นิยมการเก็งกำไรรักความสะดวกสบาย ซอບหลงมกมาย ซึ่งหลายประเทศในโลกนี้เห็นว่า การศึกษาของประชาชนในประเทศจะเป็นกำลังสำคัญของชาติยิ่งกว่าทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งอื่นใดจึงได้ให้ความสำคัญและพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชากรในประเทศ ได้อย่างแท้จริงเพื่อเตรียมพร้อมกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจซึ่งจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งประเทศด้วยหากประเทศไทยตระหนักถึงการศึกษาคือหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาคน เพื่อพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ เช่นเดียวกับนานาประเทศ จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง แต่โดยที่ระบบการศึกษาไทยขณะนี้ยังอ่อนแอ จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่จำเป็นต่อการเพิ่ม

ประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา เพราะจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน (กรมวิชาการ. 2541: 8-10)

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ประกาศใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษานานใหญ่หรือปฏิรูปการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาของประเทศได้ ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาโดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนและการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ในการปฏิรูปทั้ง 4 ด้าน การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญ และเร่งด่วนที่สุด เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งเพราะครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยตรงดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และสถานศึกษาอย่างยิ่ง

ในปีพุทธศักราช 2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มาตรฐานโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการประกันคุณภาพและได้ให้ความสำคัญของการควบคุมกำกับติดตามและการนิเทศ ดังปรากฏในมาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียน มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหาร ตัวบ่งชี้ที่ 4 ที่ว่า "ให้มีการดำเนินการนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงานโครงการต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามแผนโดยใช้กิจกรรมหลากหลายมีบุคลากรรับผิดชอบชัดเจนปฏิบัติตามช่วงเวลาที่กำหนด และบุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีต่อการควบคุมกำกับ ติดตาม และนิเทศ"

ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงมีบทบาทในการสร้างและพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอช่วยแก้ไขปัญห และอุปสรรคต่างๆ ในการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนได้พัฒนา ดังนั้น จึงถือได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา(กรมวิชาการ. 2541: 8-10)

สำหรับด้านผู้เรียน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 8. 2545: 3) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนการสอนโดยกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิด การฝึกอบรม การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ได้มีการกำหนดในการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ2544: 3) ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้มุ่งเน้นฝึกทักษะกระบวนการความคิด การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ การป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการประเมินสถานการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกสาระการเรียนรู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จะทำอย่างไรที่จะปลูกฝังให้คนในสังคมมีแนวคิด พฤติกรรมที่จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ บุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศต่างตระหนักรู้กันอย่างแท้จริงถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาผู้เรียนและการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน และมีความเห็นพ้องต้องกันว่าระบบการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา ดังกล่าว

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัย เอกสาร และ บทความเชิงวิชาการ พบว่า การนิเทศภายในปัจจุบันได้มีการมุ่งเน้นการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน เพราะเป็นการนิเทศโดยบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาได้มาก เนื่องจากตัดปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอและข้อจำกัดอื่นเกี่ยวกับการนิเทศของศึกษานิเทศก์ และก่อให้เกิดผลดีคือส่งผลต่อขวัญของครูดีขึ้น เพราะได้รับการแก้ปัญหาให้ลุล่วงไป นอกจากนี้ยังได้เปิดโอกาสให้ทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ มาร่วมงาน จึงสามารถเข้าใจถึงสภาพและปัญหาของโรงเรียนได้ต้องแก้ สามารถแก้ปัญหาและสนอง ความต้องการได้ถูกต้องตรงจุด ทันทีทันที่ และย่อมก่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ฝึกการยอมรับ การแลกเปลี่ยน การเป็นผู้นำ ผู้ตาม และความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สังัด อุทรานันท์2530: 199; อ่างถึงใน บุญ คำใจหนัก. 2545: 1)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายใน แสดงให้เห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศที่มีบทบาทสำคัญเพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษา และผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศเป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนนั่นเอง ย่อมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครู ซึ่งจะต้องส่งผลต่อสมรรถภาพการสอน และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าบุคคลภายนอก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา การปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครู ตามกระบวนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งได้กำหนดไว้ อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทธรธานี เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการปฏิบัติงานนิเทศและ 4) ด้านการประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 4สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทธรธานี เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และข้าราชการครูจำนวน 77 คน ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทธรธานี เขต 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 85 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำการประมวลผลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัย โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การดำรงตำแหน่ง ระดับการศึกษา/คุณวุฒิทางการศึกษา และตำแหน่ง/วิทยฐานะ และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มประชากร จำนวน 85 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และ ข้าราชการครู จำนวน 77 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศมีปัญหามากที่สุด ($\mu = 4.54$) แต่ด้านการประเมินผล ($\mu = 4.43$) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ($\mu = 4.30$) และด้านการปฏิบัติงานนิเทศ ($\mu = 4.25$) มีปัญหาในระดับมาก โดยที่

1.1 ระดับปัญหาด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้อขอ ข้อที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือ การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับมาตรฐานของแต่ละภารกิจ ($\mu = 4.51$) และข้อที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุด คือการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ($\mu = 4.09$)

1.2 ระดับปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศข้อที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือ การกำหนดแผนการนิเทศภายใน ($\mu = 4.89$) และข้อที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุด คือการแบ่งสายงานการบริหารงานวิชาการ ($\mu = 4.03$)

1.3 ระดับปัญหาด้านการปฏิบัติงานนิเทศข้อที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือ การสร้างบรรยากาศที่ดีในขณะปฏิบัติงานนิเทศภายใน ($\mu = 4.32$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับปัญหาการนำผลการนิเทศภายในไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และข้อที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุด คือการกำหนดให้คณะครูและบุคลากรอื่นปฏิบัติงานนิเทศภายในแทนกันได้ ($\mu = 4.11$)

1.4 ระดับปัญหาด้านการประเมินผลข้อที่มีระดับปัญหามากที่สุด คือ การประเมินผลการนิเทศภายในให้มีความต่อเนื่อง ($\mu = 4.72$) และข้อที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุด คือการกำหนดเครื่องมือที่จะประเมินผลการนิเทศภายใน ($\mu = 4.10$)

2. ระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$) เช่นเดียวกับข้าราชการครู ($\mu = 4.38$)

3. ระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$) เช่นเดียวกับผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ($\mu = 4.41$)

4. ระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่ไม่มีวิทยฐานะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$) เช่นเดียวกับผู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการ ($\mu = 4.39$) และผู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ($\mu = 4.40$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 โดยรวมมีปัญหายอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการศึกษาภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ด้านการปฏิบัติงานนิเทศ และด้านการประเมินผลมีปัญหายอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนการนิเทศมีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงระบบการทำงาน ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 เกี่ยวกับการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 4 เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กถึงขนาดกลางประมาณที่ ได้รับยังถือว่าน้อยถ้าเทียบกับปริมาณงานที่ต้องทำทุกอย่าง เช่นเดียวกับกับโรงเรียนขนาดใหญ่ การบริหารจัดการภายในโรงเรียน ในส่วนของขวัญและกำลังใจของบุคลากรยังน้อย การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการนิเทศภายใน การติดตามและประเมินผลมีการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง วัฒนธรรมพร้อมทั้งสภาพชุมชนโดยรวมเป็นชุมชนเกษตรกรรม การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการงานของโรงเรียนยังน้อย จึงอาจเป็นผลให้ระดับปัญหาในการนิเทศภายในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของรองรัตน์ สิริ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษามีดังนี้ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาพบว่า ทุกชั้น น้อยอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกันโดยชั้น ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 รองลงมาคือ ชั้น วางแผนการนิเทศและชั้น ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือชั้น ประเมินผลการนิเทศ

2. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 จำแนกตามตัวแปร สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภชัยบุญสิทธิ์ (2548: บทคัดย่อ) ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ รูปแบบ และกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดสกลนครที่กล่าวว่า สภาพการนิเทศโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนไม่แตกต่างกันสำหรับกระบวนการนิเทศ พบว่าสภาพการปฏิบัติ และปัญหากระบวนการนิเทศโดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งโดยรวมผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู ในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศมีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุดอาจเนื่องมาจากในการดำเนินงานของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 ยังขาดการนำเอาหลักการนิเทศภายในโรงเรียน มาใช้ในการดำเนินงานและวางแผนระบบทำงาน ในประเด็นปัญหาและความต้องการ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องยังขาดการให้ความร่วมมืออย่างแท้จริง เช่น ชุมชน เป็นต้น และนอกจากนี้การดำเนินงานทุกอย่างขับเคลื่อนไปด้วยบุคลากร แต่ภายในช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 4 ยังขาดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา จึงอาจทำให้นักวิชาการในเครือข่ายมองว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นเรื่องที่ยาก และปฏิบัติได้ยาก

2.2 ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมน่าจะระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยครูที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นในรายด้าน พบว่าด้านการศึกษาภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติงานนิเทศ และด้านการประเมินผล มีปัญหายอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ด้านการปฏิบัติงานนิเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและครูที่มีระดับการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นในรายด้านว่า ด้านการศึกษาภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ด้านการปฏิบัติงานนิเทศ และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนการนิเทศอยู่ในระดับมากที่สุดโดยด้านการวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการปฏิบัติงานนิเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากบุคลากรในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 ไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมการทำหลักสูตร การอบรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจทำให้ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาในระดับน้อย ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริ (2542: บทคัดย่อ) ในการศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอนโรงเรียนพาณิชย์การเชียงใหม่ที่กล่าวว่า สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศที่ครูและอาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการจัดอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การประชุมปรึกษาหารือ การให้บริการสื่อ การเชิญวิทยากร มาให้ความรู้ และการสาธิตการสอน ความต้องการที่จะให้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางเช่นกันยกเว้นการสาธิตการสอน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพการจัดกิจกรรมที่อยู่ในระดับมากได้แก่ กิจกรรมการให้คำปรึกษาการจัดทัศนศึกษาการจัดเอกสารเผยแพร่ การให้การศึกษเพิ่มเติมเท่านั้น

3.9 สถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ควรจัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และการทำงานด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มากขึ้น
2. ควรมีการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและชุมชนให้มากขึ้น
4. บุคลากรควรเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งด้านการสอน การพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการวิจัยให้มากขึ้น
5. ผู้บริหารต้องจัดปัจจัยเกื้อหนุนในการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียนในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2543). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2540). การนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง. กรุงเทพฯ: ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
- กัลยา ราสา. (2542). สำนวณปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการตามกระบวนการนิเทศภายในตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จันทนา เข็มกลัดนาถ. (2544). ความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ และอุทัย บุญประเสริฐ. (2539). หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.
- ชัต บุญญา. (ม.ป.ป.). หลักและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน. ม.ป.ท.
- ชาญชัย อัจฉริมาจารย์. (2537). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์
- ซารี มณีศรี. (2540). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- _____. (2542). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ชูยศ ภาณุมาศ. (2543). ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานและความต้องการการนิเทศภายในของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรีวิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ศักดิ์ ไชยชมภู(2550). การนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลำปาง: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- เทียมจันทร์ ชูสินธุ์. (2539). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะเข็เตรา. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสมมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- นิตย์ ประจงแต่ง. (2548). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษามันฑิต ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร
- นริวัติ ปาหวาย (2543). ปัญหาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- บันลือ พฤกษ์วัน (2537). การนิเทศภายในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- บุญ คำใจหนัก. (2545). การนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญยัง จันทรวงศ์. (2547). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ สังข์เกษม (2546). การสร้างเครื่องมือและประเมินเครื่องมือการประเมินการบริหารการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง. สงขลา: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 3.
- ปรีชา จิตรสิงห์; วิโรจน์ พักสุวรรณ และกมล ภูประเสริฐ. (2542). การนิเทศภายในสถานศึกษาเอกสารชุดฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543). การบริการงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- พนัส หันนาคินทร์ (2540). หลักการบริหารโรงเรียน พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพบูลย์ ห่วงเค็ง. (2542). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รองรัตน์ ศิริ. (2547). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). ปทุมธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณมา แกมนิล. (2545). ปัญหาการนิเทศภายในของครูผู้ปฏิบัติการสอนกลุ่มทักษะ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2540). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์เนศ.
- วิณา พานิช. (2546). สภาพปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ศิรินทระ กณะกาศัย. (2542). สภาพและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอสมเด็จ จังหวัดเชียงใหม่ การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศุภชัย บุญสิทธิ์. (2548). สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบและกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ถ่ายเอกสาร.
- สังัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สมยศ เม่นแย้ม. (2541). หลักการวางแผนเบื้องต้น เชียงใหม่: ราชการพิมพ์.
- สมศักดิ์ เสวตสุพร. (2549). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จะเขียง: สำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญาชัย เสนาพิทักษ์ (2546). การดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคุรุสภา. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพฯ: สำนักงานคุรุสภา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1. (2546). คู่มือการปฏิบัติงาน กระทรวงศึกษาธิการ. ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1.
- _____. (2549). รายงานผลการจัดการศึกษาประจำปีงบประมาณ 2549. ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1.
- สำนักงานรัฐมนตรี (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ: สำนักงานรัฐมนตรี
- สุดเนตร ตรีภักกิจ. (2544). ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สุเทพ เมฆ. (2546). การนิเทศภายในโรงเรียนการศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2545). **โรงเรียนประถมศึกษา: ความหมายในแนวคิดใหม่ในโครงการอบรม เสริมสร้างสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่1**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). **หลักการและเทคนิคการวางแผน พิมพ์ครั้งที่7**. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- อรพงษ์ อาษาเอื้อ. (2546). **ปัญหาการนิเทศการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอสัตหีบจังหวัดชลบุรี** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร.
- อลงกรณ์ มีสุทธา; และสมิต สัชฌุกร. (2539). **การประเมินผลการปฏิบัติงาน แนวความคิดหลักการ วิธีการและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- อวยชัย ดีประชา. (2542). **รายงานโครงการนิเทศภายในของโรงเรียนสฤงษดิเดช สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจันทบุรี** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี นากแก้ว. (2546). **ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนวังใหญ่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์** วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.
- อำรุง จันทวานิช. (2543). **กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจั ดการศึกษ ของเอกชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- อุทัย บุญประเสริฐ (2539). **การวางแผนและการจัดระบบแผนงานในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: เอส ดี เพรส.
- Cronbach, Lee Joseph. (1974). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper and Row.
- Dew, D.R. (19974, February). **Teacher's Perception of the Role of Knowledge in the Supervisory Process**. **Dissertation Abstracts International**. 54Z (08), 2853-A.
- Harris, B.M. (1975). **Supervisory Behavior in Education**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Best, J. W. (1993). **Research in Education**. Boston: Allyn and Bacon.
- Best, J.W.; & Kahn, James V. (1993). **Research in Education**. (7 th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Krejcie, R.V.; & Morgan, D. W. (1970, autumn). **Determining Sample Size for Research Activities**. **Educational and Psychological Measurement**, 30 (30), 607-610.
- Lee, Bill. D. (1974, August). **Critical Incidents of Supervisory Function of Principals in Southeastern New Mexico**. **Dissertation Abstracts International**. 35, 4135-A.
- Murangi, V.K. (1996, October). **Instructional Supervision in Namibia: A Study of High School Teacher and Supervisor Perceptions (Africa)**. **Dissertation Abstracts International**. 59 (78), 2547-A.
- Neagley, Rossel L.; & Dean, N.Evans. (1964). **Handbook for Effective Supervision of Instruction**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Rewis, J.S. (1973, January). **A Study of Gorgia Teacher Perception of Supervisory Activities**. **Dissertation Abstracts International**. 33 (2), 3165.
- Wiles, Kimball. (1983). **Supervision for the Better Schools**. (3rd ed.), Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.